

Research Article

Phenomenological Study on the Experience of Married Women in Shirazi from Sustainable Marriage

Reza Esmaeeli¹, Zeinab Ghadarbandfard Shirazi^{2*}

¹ Assistant Professor of Sociology, Department of Cultural Management and Planning, Faculty of Governance, Isfahan (Khorasgan) Branch, Islamic Azad University of Isfahan, Iran.

² Instructor of Sociology, Department of Law and Social Sciences, Payame Noor University, Tehran, Iran.

ARTICLE INFO

Received: 27 May 2025

Accepted: 10 September 2025

Keywords:

Women, Phenomenology, Experience of Married Women, Length of Marriage, Stable Marriage.

ABSTRACT

Sustainable marriage is so effective in flourishing the family and the society, but today the world is witnessing an increase in the instability of marriages, which causes severe damage to the family and society. Identifying the factors of marriage stability has become very necessary to prevent family challenges. In the current study, a qualitative method has been used with a phenomenological approach to describe the experience of married women of Shirazi in the stability of marriage, based on Colaizzi's practical plan.

12 participants were selected by purposive sampling and interviewed with semi-structured in-depth method. The seven main described categories identified from the lived experience of women were demographic characteristics, belief in the holiness of marriage and family life, efficient relationship with spouse, flexibility and mutual understanding, obligation to stay in the marriage, ability to manage the marriage and communication network. for amelioration and consistency of marriage it is essential to propagate and strengthen this positive conditions.

Introduction

A stable marriage, accompanied by satisfaction and happiness, is a key factor for the health of the family and society; however, marriage faces challenges such as divorce and low-quality stable marriages, and has destructive effects on couples, children, and society. Identifying factors affecting the stability and desirable quality of family relationships is effective in reducing the rate of family crises, including marital instability, and can be effective in strengthening the foundation of the family and stable marriage. In this regard, the current study aimed to identify the experiences of Shirazi women with at least 25 years of marriage, regarding the stability of their marriage.

Method and Data

The study, with a phenomenological approach, has explored the experience of married women regarding marital stability. The statistical

population is all married women in Shiraz who have been married for at least 25 years without divorce. The reason for choosing 25 years is that the family has gone through the stages of formation, expansion, and complete expansion and its challenges. The samples were selected purposefully based on the Claise practical design; the sampling reached theoretical saturation with the participation of 12 people. Before the interview, the participants were explained about the importance and purpose of the research, the confidentiality of the interview, and the freedom to leave the interview at any time, and the interview was conducted in compliance with ethical considerations; the interview was recorded and extracted, and transcribed without any errors; meaningful phrases were identified and from within the meaningful phrases, categories or partial concepts were extracted; then, concepts were categorized and in the next step, the categories were grouped, and finally

* Corresponding Author: Instructor of Sociology, Department of Law and Social Sciences, PayameNoor University, Tehran, Iran.

E-mail address: Ghadarband@pnu.ac.ir

E-ISSN: 3208-2717 / © National Institute for Population Research, Iran. This is an open access article under the CC BY 4.0 License (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>).

Cite this article:

Esmaeeli, R., & Ghadarbandfard Shirazi, Z. (2025). Phenomenological Study on the Experience of Married Women in Shirazi from Sustainable Marriage. *Iranian Population Studies Journal*, 9(1), 139-155. <https://doi.org/10.22034/jips.2025.526442.1282>

the main core of the categories was extracted; In the final step, to test the validity, the findings were returned to the participants to confirm that the findings were consistent with their biological experiences. Research validation was conducted based on the Polkinghorne model. In order to achieve construct validity, questions were posed to the interviewees from different angles during the interview process, and in order to achieve reliability, the interviews were categorized by the researchers separately, the findings were compared with each other, and consensus and agreement among the researchers were achieved.

Findings

The research findings include demographic characteristics that play an effective role in the stability of marriage. The pattern of women's residence is a place for men, and despite all the challenges, most see it as an opportunity to gain experience and save money. For the majority, choosing a spouse was centered on family and love before marriage was not an issue, but love was created over time and has been effective in the continuation of life.

Having an effective relationship with one's spouse is another research topic. Women emphasized the importance of the role of couples in strengthening their lives. Couples have achieved the stability of marriage by socializing well with each other, maintaining respect, authority and status for each other, expressing emotions, understanding and commitment to their spouse, emotional intimacy, love, belonging, kindness, good sexual relations, spending time with each other, and avoiding comparing their lives with others. The lives of women who were able to establish a good relationship with their spouse are more stable. Continuous and friendly conversations about the feelings and expectations of the parties, maintaining the position of the spouse, have helped to achieve mutual understanding and reduce misunderstandings. Strengthening communication skills is a strategy for improving married life.

Flexibility and mutual understanding of the spouse in the form of personality traits such as responsibility, interest in growth, criticism, positive thinking, maturity, and acceptance of individual and gender differences have helped to build a better life.

Belief in the sanctity of cohabitation, as a religious and cultural value, especially in the face of challenges, has played a positive role in maintaining marriage and overcoming the problems of cohabitation.

Being forced to stay in cohabitation affects the durability of marriages. Having children, their marriage and gender, and concerns about the future of children, fear of stigma and people's words, society's negative view of divorced women, and lack of hope for a better future for women after divorce, women's financial and social dependence on their spouses, maintaining the family's honor, are the basis for continuing

life. Also, women affected by conventional beliefs and misconceptions such as fatalism, the ugliness of divorce and marriage as the only way to find identity continued to live with their spouses despite dissatisfaction with their marriage.

The findings showed that women with management skills and capabilities in married life were able to cope with marital responsibilities and life challenges more effectively. Women considered problem-solving skills, resolving ambiguities, anger management, crisis management and creating a happy atmosphere at home, secrecy, adaptability and financial management as effective in building their strong lives. Among Iranian women, there is a trait such as contentment and adaptability, and most of the interviewees experienced a financial crisis with their spouses and survived the crisis with contentment and adaptability. Secrecy of couples, maintaining their privacy and not exposing their differences and shortcomings in life to others has been an important strategy for overcoming crises.

This finding points to the importance of communication, social and family networks in maintaining the stability of marriage; the family has a special place in the durability or instability of couples' lives; For some couples, families are a factor of sustainability with their support throughout their life together, and for some couples, they face interference and sedition from their families, and their lives are in crisis. Using formal counseling services was not common, and they consulted with knowledgeable and experienced family members. Those interested in using formal counseling services faced limitations, including opposition from their spouses.

Discussion and Conclusion

For some, the continuation of marriage is a matter of love and respect, and for others, it is a matter of compulsion, and the members experience a stressful life. It is suggested that, according to the findings, the seven identified concepts be reproduced using curriculum knowledge and taught to the current generation in the form of valuable education. By strengthening the knowledge and communication literacy of spouses with each other, we can witness the stability of marriage. Living together is like a school where people develop their knowledge during married life and, using the strategy of empowering skills, learn more knowledge in preventing problems and solving problems. By promoting the culture of visiting counseling centers, teaching correct methods of marriage, and teaching social and communication skills through holding training courses before and after marriage, it is possible to achieve the continuation of a quality marriage. Family counselors can use these findings to design effective educational and counseling programs that help increase the awareness and skills of couples in maintaining and strengthening their marriages.

دوفصلنامه مطالعات جمعیتی

وبگاه: <https://jips.nipr.ac.ir>

مقاله پژوهشی

مطالعه پدیدارشناختی تجربه زنان متأهل شیرازی از ازدواج‌های با ثبات و پایدار

رضا اسماعیلی^۱، زینب قدربند فرد شیرازی^{۲*}

^۱ استادیار جامعه‌شناسی، گروه مدیریت و برنامه ریزی فرهنگی، دانشکده حکمرانی، واحد اصفهان (خوراسگان)، دانشگاه آزاد اسلامی اصفهان، ایران.
^۲ مربی جامعه‌شناسی، گروه حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.

اطلاعات مقاله

دریافت: ۱۴۰۴/۰۳/۰۶

پذیرش: ۱۴۰۴/۰۶/۱۹

چکیده

ازدواج‌های پایدار روی شکوفایی خانواده و جامعه تاثیر دارد؛ اما دنیا شاهد افزایش بی‌ثباتی ازدواج‌ها بوده و ناپایداری ازدواج عامل آسیب‌های جبران‌ناپذیری بر خانواده و جامعه است. از این رو شناسایی عوامل موثر روی پایداری ازدواج، جهت پیشگیری از چالش‌های خانواده بسیار ضروری است. در پژوهش حاضر برای توصیف تجربه زنان متأهل شیرازی از پایداری ازدواج، از روش کیفی با رویکرد پدیدارشناسی استفاده شد. براساس طرح عملی کلاسی، ۱۲ مشارکت‌کننده با نمونه‌گیری هدفمند، انتخاب و تحت مصاحبه عمیق نیمه ساختاریافته، قرار گرفتند. نتیجه حاصل از پژوهش نشان داد که تجربه زیسته زنان بیانگر تأثیر، هفت مقوله اصلی ویژگی جمعیت‌شناختی، باور به حرمت زندگی مشترک و خانوادگی، داشتن ارتباط مؤثر با همسر، انعطاف و درک متقابل همسر، اجبار به ماندن در زندگی مشترک، توانمندی در مدیریت زندگی مشترک و شبکه‌های ارتباطی به عنوان عوامل اثرگذار بر دوام و پایداری ازدواج است که جهت بهبود و ثبات ازدواج، ترویج و تقویت این عوامل مثبت ضروری است.

کلیدواژه‌ها:

زنان، پدیدارشناسی، تجربه زنان متأهل، طول ازدواج، ازدواج باثبات و پایدار.

مقدمه

را می‌توان به عنوان باقی‌ماندن ازدواج قانونی بدون طلاق، جدایی فیزیکی یا جدایی قانونی تعریف کرد. ثبات ازدواج با سازگاری زناشویی، کیفیت زناشویی، رضایت و موفقیت زناشویی مرتبط اما متمایز از آن است (Mitchell & Plauche, 2016).

در مدل پنج ضلعی پایداری زندگی زناشویی که برگرفته از مطالعات روانشناسان، مشاوران خانواده، جامعه‌شناسان، حقوقدانان و متخصصان مطالعات خانواده با رویکرد دینی است؛ عشق و صمیمیت، تعهد، تعالی، هدفمندی، پایداری اقتصادی و رضایت

اجتماع انسانی از ابتدای زندگی بشر برای حفظ خود و تداوم نسل، خانواده را بنا کرد و خانواده به مهمترین نهاد اجتماعی تبدیل گردید که سلامت و دوام آن تضمین‌کننده انسجام، نظم و شکوفایی جامعه است. ازدواج رسمی، مشروع‌ترین و مطلوب‌ترین عامل تشکیل خانواده در طول تاریخ می‌باشد که از مقبولیت و تأیید جهانی برخوردار است. ازدواج باثبات و توام با رضایت و شادی، عاملی کلیدی برای سلامت خانواده و جامعه می‌باشد. ثبات ازدواج

* نویسنده مسئول: مربی جامعه‌شناسی، گروه حقوق و علوم اجتماعی، دانشگاه پیام نور، تهران، ایران.
 نشانی ایمیل: Ghadarband@pnu.ac.ir

استناد به این مقاله:

اسماعیلی، رضا، قدربند فرد شیرازی، زینب (۱۴۰۴). مطالعه پدیدارشناختی تجربه زنان متأهل شیرازی از ازدواج‌های با ثبات و پایدار. دوفصلنامه مطالعات جمعیتی، دوره ۹، شماره ۱ (۱۷)، ۱۳۹-۱۵۵. <https://doi.org/10.22034/jips.2025.526442.1282>

به دلیل تفاوت‌های فرهنگی آن جوامع با ایران قابلیت تعمیم ندارد. مطالعات انجام شده در کشور، بیشتر در زمینه طلاق است و تمرکز بر روی دوام ازدواج، نسبتاً کم بوده است. از این رو، توجه به مفهوم ثبات و پایداری در ازدواج به معنای جامع آن و استفاده از روش کیفی، نگاه عمقی و درون‌گرایانه اهمیت ویژه‌ای می‌یابد.

مطالعه حاضر در شهر شیراز، انجام شده است. شیراز یکی از کلان‌شهرهایی است که با افزایش طلاق روبروست. این پژوهش با هدف شناسایی تجارب زنان شیرازی با حداقل ۲۵ سال طول مدت ازدواج، در زمینه علت پایداری ازدواج آنها انجام شد.

این مطالعه، با طرح این سوال کلی که چه عواملی، تجربه پایداری و دوام ازدواج زنان را شکل می‌دهند؟ از منظر جامعه‌شناختی به موضوع پرداخته و پاسخ به این سوال دغدغه پژوهش حاضر است.

چارچوب مفهومی

به منظور دستیابی به سوالات محوری در روند تجربه زیسته زنان از ثبات ازدواج، دیدگاه‌ها و نظریات متعددی مورد توجه قرار گرفت. چارچوب‌های نظری موجود در حوزه خانواده و ازدواج، عواملی را برای ثبات و استحکام آنان برشمردند. استرنبرگ^۳ در مثلث عشق از سه جزء عشق سخن می‌گوید و عشق را مرکب از سه بخش می‌داند: صمیمیت، شور و شوق (شهوت) و تعهد (ملک احمدی و همکاران، ۱۳۹۸: ۸۷). به تاسی از استرنبرگ، سه عامل صمیمیت، تعهد و میل، عامل ایجاد عشق در بین زوجین و پایداری روابطشان در نظر گرفته شده است. چیل^۴ خرید و مالکیت خانه را دلیلی برای موفقیت همسران در خلق خانواده، حفظ و تداوم زندگی خانوادگی می‌داند. اریک وایدمر^۵ جشن‌های خانوادگی را عاملی مؤثر بر انسجام و تحکیم پیوندهای خانوادگی و تعیین‌کننده مرزهای خانوادگی می‌داند که حس همدلی و همراهی را در فرد ایجاد می‌کنند. رندرز^۶ معتقد است مراسم ازدواج، عامل ایجاد واحد اجتماعی جدید خانواده و اتصال‌دهنده بخش‌های متفاوت دوران زندگی فرد و عامل تبدیل من به ما در زوجین می‌شود. مک کارتی^۷ معتقد است، برقراری رابطه عاطفی با برخی از فامیل‌های همسر توسط برخی زنان، زمانی که

جنسی از روابط زناشویی به عنوان پنج عامل مؤثر بر تحکیم و ثبات خانواده هستند (اسماعیلی و همکاران، ۱۳۹۶: ۵۷).

دغدغه زندگی با کیفیت و پایدار، دغدغه‌ای همه‌گیر است. اکثر آدم‌هایی که در فکر تشکیل خانواده هستند یا زندگی مشترک تشکیل دادند؛ خواهان ازدواج بادوام هستند و رویای ازدواج بادوام دارند. حال چه می‌شود که بر سر راه آنان موانع و چالش‌هایی ایجاد می‌گردد و آنها را از خواسته و رویای خود دور می‌کند؟ در قری که انسان از بسیاری جهات، رشد، رفاه، شکوفایی و بالندگی را تجربه می‌کند و خود را از بسیاری اجبارهای اجتماعی همچون ازدواج تحمیلی رها کرده و انتخاب همسر را به اختیار خود گرفته است و می‌تواند عشق رمانتیک را تجربه کند، چرا آمار طلاق در حال افزایش است و زنگ هشدار آن، جامعه جهانی را با چالش روبرو کرده است؟

گیدنز^۱ معتقد است دنیای امروز عشق سیال را جایگزین عشق رمانتیک کرده و افراد در هر زمان که زندگی مشترک با همسر را مطابق میل خود ندانند به آن خاتمه می‌دهند و ممکن است ازدواج دیگری را تجربه کنند (ریبنز مک کارتی و ادواردز، ۱۳۹۰: ۱۹۸).

علاوه بر بحث گسست و طلاق، ازدواج‌های نامناسب اما پایدار هم بسیارند. برناردز^۲ معتقد است بیشتر افراد حتی با وجود ناخرسندی و بدرفتاری رابطه خود را حفظ می‌کنند؛ زیرا خود اقدام به داشتن رابطه یک «واقعۀ اجتماعی» اساسی و بنیادین است (برناردز، ۱۳۸۸: ۲۴۴). زندگی ناپایدار و بی‌کیفیت، نه تنها اثرات تخریبی بر زوجین و فرزندان دارد؛ بلکه آثار سوء آن در جامعه و روابط اجتماعی نیز نمود دارد.

با اوج‌گیری طلاق، بحران‌های خانوادگی و کاهش طول مدت ازدواج، شناخت فرایندهای مؤثر بر محافظت و دوام خانواده ضرورت می‌یابد. همچنین شناسایی عوامل تأثیرگذار بر ثبات و کیفیت مطلوب روابط خانواده توسط جامعه‌شناسان و روانشناسان عاملی مؤثر بر کاهش نرخ بحران‌های خانواده؛ از جمله، بی‌ثباتی ازدواج است. تمرکز بر عوامل ثبات ازدواج می‌تواند در تقویت بنیاد خانواده و ازدواج پایدار مؤثر واقع گردد.

مطالعاتی در دنیا درباره خانواده، ازدواج و ثبات آن انجام شده؛ اما

1. Giddens
2. Bernardez
3. Sternberg
4. Cheal
5. Widmer
6. Rands
7. Mc Carthy

همسر نیاز به چنین محبتی دارد، برای حفظ کانون خانواده و زندگی مشترکشان صورت می‌گیرد. وارنر اشنایدر^۱ پول را مهمترین عامل در تداوم زندگی خانوادگی، تغییر خشم به مهربانی و ایجادکننده شادی و صمیمیت‌های واقعی یا دروغین می‌داند. او معتقد است زوجین در حفظ و تداوم ازدواج مسئولیت مشترک، برابر و به دور از سلطه زنانه و مردانه دارند (لیبی، ۱۳۹۰).

ریبنز^۲ معتقد است جهان بیرونی از طریق اعضای بیرون از خانواده که همان خوبشان و بستگان می‌باشند، به شدت بر خانواده و زندگی روزمره آنان اثرگذار است؛ بنابراین می‌توان نتیجه گرفت، کیفیت رابطه صمیمانه یا خصمانه زوجین با اعضای بیرونی، روی ثبات خانواده اثرگذار است. لاینز^۳ و دیگران، مریضی و ازکارافتادگی را باعث تغییر شبکه و روابط اجتماعی دانسته و مریضی را به عنوان یک عامل تحمیلی بر خانواده، دوستان و روابط صمیمانه می‌دانند (برناردز، ۱۳۸۸).

برگر و کلنر^۴ نقش تفاهم را در روابط خانواده برجسته کرده و آن را نوعی تثبیت و تأیید دوباره قواعد رابطه و نقش‌های مربوط به همسران می‌دانند که افراد را قادر می‌سازد تا احساسات خود را بیان کنند، در برنامه‌ریزی‌ها و تصمیم‌گیری‌ها همکاری کنند و امیدوارانه به حل مشکلات و درگیری‌ها بپردازند (همان: ۲۴۵). لوین^۵ از فضای حاکم بر زندگی خانوادگی زوجین می‌گوید که رابطه میان زوجین مبتنی بر نگرش‌هایی است که در جریان جامعه‌پذیری درونی شده و به همین علت افراد انتظار دارند، مناسب با جنسیت‌شان با فرصت‌های متفاوت در فضای عمومی و زندگی اجتماعی مواجه شوند (بختیاری و همکاران، ۱۴۰۰: ۱۴۸). هیرشی^۶ چهار عنصر اصلی، دلبستگی (علاقه مردم به یکدیگر)، سرسپردگی (تعهد نسبت به هم)، درگیری (گرفتار کار و خانواده بودن) و ایمان (وفاداری به ارزش‌ها و هنجارها)

را باعث پیوند فرد و جامعه می‌داند (ستوده و بهاری، ۱۳۸۶: ۳۸). خالیدی و همکارانش (۱۳۹۳) به نقل از صاحب‌نظرانی چون رزن گراندن^۷، مایر زوهتی^۸، رنیک^۹، بلوم برک^{۱۰}، مارکمن^{۱۱} و وسلویا^{۱۲}، عشق، ارتباط، درک کردن، مذهب، صبر، تعهد، امیدواری، انعطاف‌پذیری، احترام، صمیمیت، بخشش، قدردانی، محبت و داشتن اوقات لذت‌بخش با همدیگر را از عوامل محافظت‌کننده زندگی مشترک دانستند.

پیشینه پژوهش

مرور مطالعات موجود با موضوع دوام و پایداری ازدواج، کمبود پژوهش از دیدگاه جامعه‌شناختی درباره این موضوع و نادیده انگاری مطالعات کیفی به‌ویژه پدیدارشناسانه را تأیید می‌کند. اکثر پژوهش‌ها، تأثیر دوام ازدواج بر خانواده، رضایت از ازدواج و سازگاری زناشویی را بررسی نمودند. برخی تحقیقات به موانع کاهش ثبات زناشویی و ناپایداری ازدواج پرداختند؛ به عنوان نمونه میشل و پلانچ^{۱۳} (۲۰۱۶) عواملی مانند، استرس مالی، درآمد پایین، تحصیلات پایین، بیکاری، سن پایین هنگام ازدواج، طلاق والدین و عدم شباهت با همسر را فاکتورهای مؤثر بر کاهش ثبات زناشویی دانستند. مکویر و دیمکپا^{۱۴} ناهمسانی زوجین در زمینه‌هایی مانند تحصیلات، نژاد، قومیت، طبقه اقتصادی و اجتماعی و ... را سرچشمه نزاع و تعارض بین همسران معرفی کرده که با مرور زمان میل به جدایی تقویت می‌شود. درآمد کم خانواده، عامل بی‌ثباتی ازدواج است؛ زیرا منابع مالی بیشتر زمینه دسترسی به استاندارد قوی‌تر در زندگی را فراهم کرده و در نتیجه آن رضایت بیشتر می‌شود. نتایج مطالعه فاور، منتل و اولسون^{۱۵} نشان داد، زوج‌های سنتی کمتر از سایر زوج‌ها به طلاق گرایش دارند؛ در عوض به دلیل فقدان مهارت‌های ارتباطی در حل تعارض، به جنبه‌های دونفره

1. Warner Schneider
2. Ribbens
3. Lyons
4. Berger & Kellner
5. Levin
6. Hirshi
7. Rosen Geranden
8. Mier Zoheti
9. Renik
10. Blooom Berk
11. Markman
12. Selvia
13. Mitchell & Plaunche
14. Mercado & Dimkpa
15. Fowers & Montel & Olson

موثرترین شرایط ایجادکننده خانواده کارآمد و پایدار می‌دانند. (غیاثوند و اسدی، ۱۳۹۸: ۱۹۶) به نقل از مکویبر و دیمکیا، متغیرهای مربوط به همسان‌همسری را ملاک عمده‌ای برای استحکام خانواده و منشأ دوام روابط زناشویی بیان می‌کنند. بخشی‌زنجیرانی و علی‌مندگاری در تحقیقی روی ۲۰ زن متأهل شیرازی، ازدواج مناسب و امنیت زناشویی را از شرایط علی‌ایجاد کننده، خانواده کارآمد و با دوام می‌دانند. شیوه همسرگزینی، زمینه‌های تربیتی و حمایتی والدین، شرایط زمینه‌ای و مدیریت رسانه، فضای مجازی و مراقبت اخلاقی زوجین، به مثابه شرایط مداخله‌گر زنان متأهل در تدوام زندگی مشترک است. راهبرد کنش زنان متأهل در تلاش برای ایجاد یک خانواده کارآمد و بهنجار، تحمل سختی و شرایط دشوار با مدیریت مناسب شرایط بحرانی، همراهی و حمایت متقابل زوجین است.

خالدی و همکاران (۱۳۹۳) در مقاله «عوامل حفاظت‌کننده ازدواج در افراد متأهل دارای عوامل خطر» از عواملی چون ارتباط، ویژگی‌های شخصیتی، مهارت، سازگاری، عوامل بیرونی، مذهب و باور به عنوان عوامل حفاظت‌کننده ازدواج نام بردند. در نتیجه مطالعه باچاند و کارون^۲ روی ۱۵ زوج دارای ازدواج پایدار، عوامل مؤثر بر پایداری ازدواج را دوستی، عشق، احترام، احساس قدردانی، اعتماد، وفاداری، ارتباط خوب، رابطه جنسی خوب، ارزش‌های مشترک، همکاری و حمایت متقابل، لذت بردن از زمان مشترک، توانایی انعطاف‌پذیری در هنگام مواجهه با تغییر، دارا بودن حسی از معنویت و باور به نهاد ازدواج می‌دانند (حاتمی‌ورزنه و همکاران، ۱۳۹۵: ۱۲۳).

حیدری و همکارانش (۱۴۰۳) در مطالعه‌ای، با استناد به نتایج برخی پژوهش‌های صورت گرفته، رضایت از زندگی در بین اعضای خانواده، برابری جنسیتی، آزادی و اختیار زوجین را از جمله عوامل مؤثر بر استحکام خانواده بیان نموده و از توافق بین زوجین در امور مختلف و رضایت جنسی به عنوان مهم‌ترین عوامل در پایداری خانواده یاد می‌کنند.

در پژوهش‌های انجام شده پیشین، ازدواج، پدیده‌ای فراگیر دانسته شده که اکثر مردم در طول زندگی خود، تجربه می‌کنند و زوج‌ها، خواهان ازدواج طولانی‌مدت و رضایت‌بخش هستند. (Karney & Bradbury, 2020) بین ثبات زناشویی با رضایت از آن تفاوت وجود دارد (Lenthall, 2007) و انسجام زناشویی با بهزیستی فردی مانند عزت نفس بالا دارای رابطه مثبت است (Doane, 2016).

تمایل اکثر مطالعات، بررسی پیامدهای ثبات ازدواج است؛ برخی

ازدواج رضایت کمتری از خود نشان می‌دهند (غیاثوند و اسدی، ۱۳۹۸: ۱۹۹). از دیگر عوامل مؤثر بر ناپایداری ازدواج، اشتغال زنان و میل به استقلال (Douglass, 2020)، ناسازگاری، نارضایتی از رابطه عاطفی، جنسی و خیانت زوجین (Amota & Rogers, 1999) است. همچنین میزان بدهی مالی (Previti & Amato, 2003) است. درآمد پایین، ثابت ماندن دستمزد به مدت طولانی، میزان تحصیلات و پرستیز شغلی (آماتو و همکاران، ۲۰۰۷) از جمله عوامل مؤثر بر ناپایداری خانواده هستند (حیدری و همکاران، ۱۴۰۳: ۲۶).

برخی تحقیقات خارجی نظیر کولاموسی^۱ به بررسی تجربه زنان ایرانی از ازدواج موفق در سایر کشورها پرداختند. کولاموسی در پژوهشی به بررسی تجربه زنان ایرانی مهاجر در آمریکا درباره ازدواج موفق ایرانی پرداخت و ۵ خوشه مضامینی از تحلیل داده‌ها را ارائه کرد که عبارتند از: یک تأثیر زیاد خویشاوندان سببی روی موفقیت ازدواج و نیاز به حفظ مرزهای مناسب با آنان؛ دو مصالحه برای حفظ رابطه؛ سه یک حس کلی از احترام و عشق نسبت به یکدیگر و خانواده؛ چهار تحمل ناکامل بودن و اشتباه‌های همسر و پنج عدم وابستگی و اعتماد به یکدیگر در ازدواج (غیاثوند و اسدی، ۱۳۹۸: ۱۹۹).

اکثر محققین روی موضوع رضایت از زندگی زناشویی تمرکز دارند. **سلیمی و همکاران (۱۳۹۸)** در پژوهش «سلامت روابط زناشویی در پرتو عوامل تأثیرگذار بر ثبات و رضایت از رابطه: یک مطالعه مروری» پانزده مقاله داخلی و خارجی را در زمینه عوامل مؤثر بر ثبات و رضایت زناشویی با روش مروری نظام‌مند، بررسی کردند که در نتیجه این بررسی ۹ مقوله شناسایی و در ۳ طبقه عوامل درون فردی، بیرون فردی و محیطی دسته‌بندی شد. عوامل درون فردی از جمله ویژگی‌های شخصیتی، سلامت جسمی و روانی، ویژگی‌ها و اشتراکات معنوی و مذهبی. عوامل بین فردی؛ مانند مهارت‌های ارتباطی، رابطه سازنده، عشق، عاطفه و رابطه جنسی و در طبقه محیطی حمایت اجتماعی، اشتغال و وضعیت اقتصادی مناسب بر سلامت رابطه زناشویی تأثیرگذارند.

کمتر تحقیقی است که به بررسی عوامل تأثیرگذار بر دوام ازدواج بپردازد. نمونه‌های انجام شده عوامل محافظت‌کننده‌ای مانند مشارکت در فعالیت‌های اوقات فراغت (Orthner, 2018)، داشتن فرزند و تعداد آنان (Thornton, 1977)، درآمد، تحصیل و شغل (Bernard, 1966) را اثرگذار دانستند. برخی تحقیقات، ازدواج مناسب را

1. Colamussi
2. Bachand & Caron

روش پژوهش و داده‌ها

با عنایت به کمبود تحقیقات کیفی در حوزه خانواده، ازدواج و ضرورت آن برای نگاه عمیق‌تر به این حوزه رویکرد پدیدارشناسی به عنوان بهترین رویکرد برای شناخت تجربه زیسته زنان متأهل شیرازی از پایداری ازدواج انتخاب گردید. پدیدارشناسی در استخراج عصاره و ذات تجربه انسانی شیوه‌ای از تحقیق با مختصات توصیفی، انعکاسی و تفسیری را پیشنهاد می‌کند (وان مانن به نقل از ایمان، ۱۳۹۳: ۸). جامعه آماری پژوهش، کلیه زنان متأهل شیراز بود که ازدواج پایدار، بدون طلاق و جدایی با حداقل ۲۵ سال زندگی مشترک را تجربه کرده باشند. علت انتخاب ۲۵ سال طول مدت ازدواج این است که خانواده، مراحل شکل‌گیری، گسترش و گسترش کامل خانواده (اعزازی، ۱۳۹۱: ۱۰۶) را طی نموده است و چالش‌های این سه مرحله را پشت سر گذاشته و مرحله انقباض را آغاز کرده است. در این تحقیق، نمونه‌ها به صورت هدفمند انتخاب شدند. نمونه‌گیری تا زمانی که محققین، به اشباع نظری رسیدند، ادامه داشت. مصاحبه با ۱۲ مصاحبه‌شونده، اشباع را حاصل کرد، پاسخ‌ها تکراری و اطلاعات تازه‌ای اضافه نگردید. قبل از انجام مصاحبه، درباره اهمیت و هدف از انجام پژوهش به شرکت‌کنندگان توضیح داده شد و پس از جلب اطمینان و اعتماد آنان، در محرمانه بودن اطلاعات به دست آمده از مصاحبه، آزاد بودن خروج از مصاحبه در هر زمان و رعایت نکات اخلاقی مصاحبه انجام شد. میانگین زمان انجام مصاحبه ۴۵ دقیقه بود.

اجرای پژوهش و داده‌ها براساس روش عملی طرح کلایزی^۱ انجام شد. مصاحبه‌کنندگان پس از آماده‌سازی شرایط مصاحبه، سوالات را با زنان مطرح کردند. گفتگوی حاصل از مصاحبه ضبط شده و در مرحله استخراج، بی‌کم‌وکاست پیاده شد، در گام دوم عبارات معنی‌دار مشخص شده است و در گام سوم، از درون عبارات معنی‌دار، مقوله یا مفاهیم جزئی استخراج گردید. در گام چهارم، مفاهیم، مقوله بندی و در گام پنجم، گروه‌بندی مقوله‌ها صورت گرفت و در نهایت هسته اصلی مقوله‌ها استخراج شد در گام آخر، برای آزمون اعتبار، یافته‌های به‌دست آمده به مشارکت‌کنندگان برگشت داده شد تا تأیید نمایند که یافته‌ها با تجارب زیستی آنان یکسان بوده و همخوانی دارد. اعتباریابی پژوهش، بر اساس الگوی پولکینگ‌هورن^۲ انجام شد که پژوهشگران توصیفات مشارکت‌کنندگان را دقیق ثبت و ضبط کرده‌اند. یافته‌های حاصل از شرکت‌کنندگان در مصاحبه به

ثبات ازدواج را موثر بر سازگاری زناشویی (Kendrick & Drentea, 2016) و موفقیت و پیشرفت تحصیلی (Duncan, 1969) و سلامت و رفاه کودکان و بزرگسالان (Dorius, 2016) اثرگذار می‌دانند.

دوام ازدواج، در اکثر پژوهش‌های علوم انسانی موضوعی فرعی است و محققین در کنار موضوعات اصلی چون طلاق، اشاره‌ای کوتاه به آن دارند؛ به‌عنوان نمونه، نتایج پژوهش عباس‌پور و همکاران (۱۴۰۳) بیانگر نقش دخالت‌های خانواده همسر در کاهش رضایت از زندگی زناشویی، افزایش طلاق و تأثیرات منفی دخالت‌های خانواده مبدأ بر دوام و کیفیت ازدواج است. از طرفی برخی پژوهش‌ها به علل انصراف از طلاق و ادامه زندگی زناشویی پرداختند. بهتویی و همکاران (۱۴۰۴) در مقاله‌ای علل سازش زوجین و انصراف از طلاق را بررسی کرده و شرایط علی (منابع مالی و اقتصادی، مسئولیت در قبال فرزندان، فرصت مجدد، ترس از تنهایی و انزوا، عدم وجود حامی و عدم تصمیم قطعی)، شرایط زمینه‌ای (شخصیت وابسته، تعارض با خانواده اصلی، شک و ابهام در تصمیم‌گیری)، شرایط مداخله‌گر (مسائل فرهنگی و اجتماعی، محدودیت فرصت‌ها و عدم استقلال فردی) را موثر در انصراف از طلاق و سازش دانستند. پورموسوی و همکاران (۱۳۹۹) به دلایل انصراف زنان از طلاق پرداختند و ادراک زنان از طلاق را موثر بر دوام ازدواج دانستند. ادراک مثبتی چون امکان اصلاح و فرصت دوباره، ادراکات منفی مانند مبهم بودن آینده بعد از طلاق از دلیل ماندگاری ازدواج بیان کردند. همچنین داشتن فرزند، عدم حامی، نگاه بد جامعه به زنان مطلقه، ترس از تنهایی و داشتن شخصیت وابسته از دیگر دلایل انصراف از طلاق و دوام ازدواج در این تحقیق می‌باشد.

در ارتباط با مفهوم خانواده و ازدواج تحقیقات وسیعی موجود می‌باشد که بیانگر اهمیت موضوع است؛ اما عمده مباحث در ارتباط با آسیب‌های خانواده و ازدواج است. بیشتر تحقیقات در حوزه ازدواج، در ارتباط با طلاق، ناپایداری و نارضایتی ازدواج است و کمتر به بحث، ثبات ازدواج پرداخته‌اند و اکثر مباحث علمی موجود در حوزه ثبات ازدواج، به صورت حاشیه‌ای، در کنار دیگر موضوعات، مورد ارزیابی قرار گرفته است. عمده تحقیقات موجود در زمینه ثبات و پایداری ازدواج در حوزه روان‌شناسی و علوم قرآنی انجام شده است و از دید جامعه‌شناسی کمتر مورد بررسی قرار گرفته است. روش اکثر تحقیقات کمی است و کمتر از روش‌های کیفی استفاده شده است. در این مطالعه تلاش می‌شود با روش کیفی پدیدارشناسی و از دید جامعه‌شناسی، به شناسایی تجارب زنان شیرازی، از ثبات و پایداری ازدواج بپردازد.

1. Colaizzi

2. Polkinghorne

مصاحبه‌شوندگان مطرح شده است. همچنین به منظور دریافت عمیق تجربیات زنان از پایداری ازدواج، فرآیند جمع‌آوری داده‌ها تا رسیدن به مرحله اشباع (تکرار پاسخ‌ها) تداوم یافته است. به منظور رسیدن به پایایی، مقوله‌بندی مصاحبه‌ها توسط پژوهشگران به صورت جداگانه انجام شده، یافته‌ها با یکدیگر مقایسه شده و در نهایت اجماع و توافق پژوهشگران حاصل شده است.

مشارکت‌کنندگان در این پژوهش، ۱۲ خانم متأهل شیرازی با حداقل ۲۵ سال تجربه زندگی مشترک پایدار بودند. مدت دوام ازدواج

کاغذ انتقال یافت و به منظور دستیابی به روایی پس از بازگرداندن مفاهیم استخراج شده از مصاحبه‌ها، مجدد مطالب پیاده‌شده به مصاحبه‌شوندگان بازگردانده شد و از مقوله‌بندی مفاهیم توسط پژوهشگران اطمینان لازم به دست آمد.

ضمن این‌که، پژوهشگران، در فرآیند جمع‌آوری داده‌های کیفی حاصل از مصاحبه‌ها، ثبت و انتقال آن، عملیات خود بازمی‌بینی را با هدف افزایش قابلیت اعتبار، انجام دادند. به منظور دستیابی به اعتبار‌سازهای در فرآیند مصاحبه، سوالات از زوایای مختلف برای

جدول ۱. ویژگی جمعیت‌شناختی، اقتصادی و اجتماعی پاسخگویان

Table 1. Demographic, economic and social characteristics of respondents

نام	طول ازدواج	سن	سن ازدواج	سن همسر	تحصیلات	تحصیلات همسر	شغل	شغل همسر	درآمد	نحوه زیست
زهره	۳۱	۶۹	۳۸	۸۵	پنجم	پنجم	خانه‌دار	بازنشسته	حقوق بازنشستگی	اوایل با خانواده همسر بعد مستقل
رویا	۴۴	۶۷	۲۳	۷۰	دیپلم	دیپلم	خانه‌دار	آزاد	مغازه	از اول مستقل
آذر	۳۲	۵۳	۲۰	۵۷	دیپلم	لیسانس	خانه‌دار	بازنشسته	حقوق بازنشستگی	اوایل با خانواده همسر بعد مستقل
اشرف	۳۸	۶۰	۲۱	۶۶	دیپلم	دیپلم	خانه‌دار	بازنشسته	حقوق بازنشستگی	اوایل با خانواده همسر بعد مستقل
فاطمه	۴۹	۶۳	۱۲	۷۵	پنجم	راهنمایی	خانه‌دار	بازنشسته	حقوق بازنشستگی	اوایل با خانواده همسر بعد مستقل
سحر	۳۷	۵۴	۱۷	۶۴	پنجم	سوم دبیرستان	خانه‌دار	بازنشسته	حقوق بازنشستگی	با خانواده همسر
صدیقه	۴۱	۶۰	۲۳	۶۰	نهم	راهنمایی	خانه‌دار	آزاد	درآمد همسر	اوایل با خانواده همسر بعد مستقل
خدیجه	۵۰	۷۵	۱۴	فوت	خواندن	ششم	خانه‌دار	کشاورز	زمین کشاورزی و باغ	اوایل مستقل بعد با مادر خانم
سمیه	۵۲	۶۹	۱۶	۷۸	هشتم	هشتم	خانه‌دار	آزاد	مغازه	مستقل
نیکو	۲۹	۶۴	۳۶	۶۴	دیپلم	ارشد	بازنشسته	بازنشسته	حقوق بازنشستگی	اوایل با خانواده همسر بعد مستقل
زیبا	۳۸	۵۹	۱۹	۶۲	دیپلم	دیپلم	خانه‌دار	آزاد	مغازه	اوایل با خانواده همسر بعد مستقل
ریحانه	۶۰	۷۹	۲۰	۸۶	پنجم ابتدایی	دوم ابتدایی	خانه‌دار	آزاد	درآمد همسر	مدتها با خانواده همسر بعد مستقل

*به دلیل حفظ حریم خصوصی مصاحبه‌شوندگان، اسامی به صورت مستعار آمده است.

باورها، نحوه ارتباط با همسر، انعطاف و درک متقابل زوجین، اجبار به ماندن در زندگی مشترک، توانمندی و مدیریت زندگی و شبکه‌های ارتباطی است. زنان مشارکت‌کننده در تحقیق، تجارب متفاوتی از دوام و پایداری ازدواج دارند. بخشی از تجارب زنان برای حفظ زندگی مشترک، ناشی از ویژگی جمعیت شناختی آنان و همسران‌شان است. تجارب زنان از استحکام زندگی مشترک به نحوه تفکر، دیدگاه فرد درباره ازدواج و مقدس دانستن ازدواج و خانواده بر می‌گردد. داشتن ارتباط موثر با همسر، انعطاف و درک متقابل همسر، داشتن توانمندی‌های فردی و مدیریت زندگی مشترک از تجارب یاد شده زنان، برای قوام ازدواج است. کمیت و کیفیت شبکه‌های ارتباطی که زوجین با آنها در ارتباطند، تجارب متفاوتی از دوام ازدواج برای مشارکت‌کنندگان شکل می‌دهد. بخشی از تجارب بیان شده توسط افراد مشارکت‌کننده در تحقیق، بیانگر مقوله اجبار در ماندن در زندگی مشترک و تحمل ازدواج می‌باشد.

در این بخش به منظور افزایش اعتبار داده‌های تحقیق و جلوگیری از شائبه تفسیر شخصی، به نقل قول‌های مشارکت‌کنندگان استناد می‌شود. در جدول ۲ مفاهیم و مقولات فرعی و اصلی مصاحبه آورده شده است.

مصاحبه‌شوندگان، بین ۲۹ تا ۶۰ سال بود. سن زنان بین ۵۳ تا ۷۹ است و حداقل سن، زمان ازدواج، برای مشارکت‌کنندگان ۱۲ و حداکثر سن ۳۸ سال گزارش گردید. سن همسران مصاحبه‌شوندگان، بین ۵۷ تا ۸۶ می‌باشد. تحصیلات مصاحبه‌شوندگان، از سواد خواندن و نوشتن تا دیپلم و برای همسران‌شان دوم ابتدایی تا فوق لیسانس است. یازده نفر از خانم‌های شرکت‌کننده در تحقیق، خانه‌دار و یک نفر بازنشسته است. همسران شش نفر از خانم‌ها، بازنشسته و شش خانم دیگر همسرانی فعال در مشاغل آزاد دارند. ۱۱ زوج، دارای فرزند و ۱ زوج، بدون فرزند هستند. حداقل تعداد فرزندان، ۱ فرزند و حداکثر تعداد فرزندان، ۸ فرزند می‌باشد. ۹ زوج، ابتدا زندگی، با خانواده همسر زندگی کرده و ۱ نفر، ابتدا مستقل سپس مادر خانم به خانواده اضافه شده و ۲ نفر از مشارکت‌کنندگان از ابتدا مستقل بودند. انتخاب همسر، ۱ مورد عشق همراه با مخالفت خانواده و ۱ مورد، اجبار پدر و ۱۰ مورد انتخاب خانواده، عامل انتخاب همسر بوده است. ۱۱ مورد، ازدواج اول و یک مورد، ازدواج دوم می‌باشد.

یافته‌ها

یافته‌ها نشان داد، تجربه مشارکت‌کنندگان از تداوم ازدواج تحت تأثیر هفت مقوله اصلی، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی آنان،

جدول ۲. مقوله‌بندی تجربه زیسته زنان متأهل از عوامل ثبات و پایداری ازدواج

Table 2. Categorizing married women's lived experience of factors affecting marital stability and sustainability

مقولات عمده	مقولات فرعی	مفاهیم جزئی
ویژگی جمعیت‌شناختی	عوامل زمینه‌ای	طول ازدواج، سن ازدواج زوجه، شغل، تحصیلات و سن زوجین، درآمد، نحوه زیست زوجین
باور به حرمت زندگی مشترک و خانوادگی	اعتقادات مذهبی و اعتقادات سنتی و تصورات قالبی نادرست	توکل به خدا، قبح طلاق، قداست تأهل، تقدیر
داشتن ارتباط مؤثر با همسر	گفتگوی دوستانه و معاشرت نیکو با یکدیگر، ابراز عواطف، حفظ جایگاه زن و مرد	صحبت کردن، احترام، حفظ شان، عشق، صمیمیت، همدلی و درک، غرزدن، تمجید یکدیگر، کشش و علاقه، قدرت جذب، تفاهم، حفظ اقتدار، تعهد
انعطاف و درک متقابل همسر	ویژگی شخصیتی	صبوری، گذشت، نقدپذیری، مسئولیت‌پذیری، علاقه به رشد و آرامش خواهی، بی‌تفاوت بودن، منطقی بودن، اخلاق، درک تفاوت‌ها، پختگی، مثبت‌اندیشی و شوخ‌طبعی، نداشتن چشم و همچشمی‌ها، عزم استوار
اجبار به ماندن در زندگی مشترک	والدگری، ابهام درونی، کاهش فرصت، آبرو، حمایت مادی و معنوی	وجود بچه، تعداد فرزندان، جنسیت و وضعیت تأهل آنان، فشارها و خواسته‌های اطرافیان، ترس از انگ و حرف مردم، آینده مبهم و عدم اعتماد به کیفیت ازدواج مجدد، ملاحظه اطرافیان، نیاز مالی و اجتماعی
توانمندی و مدیریت زندگی مشترک	حل مسئله، رفع کدورت، مدیریت خشم، بحران و زندگی، راز داری، سازگاری	سکوت موقت، پیگیری موضوع و ابراز دلخوری در وقت مناسب، حفظ حرمت در جمع، مخفی نگه‌داشتن مسائل، حفظ فاصله و ظاهر زندگی حتی از فرزندان، شادکردن فضا حتی در بحران، قناعت، کسب تجربه، عقل و تدبیر
شبکه‌های ارتباطی	حمایت گروه‌های نخستین و ثانوی و دخالت اطرافیان	مشاور، حمایت مالی، فکری، عاطفی خانواده‌ها، فتنه‌انگیزی خانواده

۱. ویژگی جمعیت‌شناختی

تجربه زنان مشارکت‌کننده تحت‌تأثیر، ویژگی‌های جمعیت‌شناختی نظیر سن ازدواج زنان، شغل، تحصیلات، درآمد و نحوه زیست زوجین است. سن در زمان ازدواج، از عوامل تأثیرگذار بر دوام ازدواج بیان شده است. سن ازدواج، بر نحوه عملکرد افراد، اثرگذار است. رسیدن به بلوغ فکری، پختگی در رفتارها و ایجاد صفات مثبت اخلاقی و شخصیتی، از پیامدهای سن مناسب ازدواج است. سن بالا در زمان ازدواج برای برخی، منبع ارزشمندی برای تحمل مشکلات و برون‌رفت از سختی‌های زندگی مشترک است.

زهرا در این باره می‌گوید: «زندگی با بچه‌ها و خانواده شوهر سخت بود. چون سنم بالا بود، صبوری و عاقلی کردم سعی کردم، از پس زندگی بریام.»

هرچند الگوی رایج، در دهه‌های قبل، ازدواج در سن پایین است، خانواده آموزش‌های لازم برای ورود به زندگی مشترک از سنین پایین برای دختران آغاز می‌کرد. سن پایین، دلیلی برای عدم‌پذیرش مسئولیت‌های زندگی محسوب نمی‌شد و باورهای فرهنگی و اجتماعی، ترویج‌دهنده ازدواج در سنین پایین بوده است.

نحوه زیست زوجین یا الگوهای سکونت، برای زنان تجارب متفاوتی را رقم زده است. نه نفر از خانم‌ها تجربه زندگی با خانواده همسر را داشته و در تجارب زیسته زنان، زندگی با خانواده همسر، تأثیرات متفاوتی بر افراد داشته است. الگوی رایج سکونت در گذشته، مرد مکان بوده است و زوجین با آغاز زندگی مشترک، با خانواده آقا زندگی می‌کردند؛ کمتر زوجی تجربه نومکانی داشته و توانستند زندگی مستقل از والدین را تجربه کنند. در فرهنگ ایرانی، مادر مکانی یا سکونت داماد با خانواده زن، پذیرفته نیست و قبح اجتماعی داشته است. برای برخی زنان زندگی با خانواده همسر، تجارب ناخوشایندی چون دخالت در مسائل زوجین و دوگانگی در الگوهای تربیتی فرزندان ایجاد کرده است.

سحر از سختی‌های زندگی با خانواده همسرش می‌گوید: «۳۷ سال با خانواده همسرم زندگی می‌کنم، اگر صحبتی با همسرم می‌کردم؛ مثلاً این کار را انجام بده، مادرشوهرم می‌گفت خسته است از صبح کار می‌کنه خودت انجام بده. در تربیت بچه‌ها هم همینطور، باعث می‌شد حرفم گوش نکنند.»

برخی از زندگی با خانواده همسر حمایت، محبت، فرصتی برای شناخت خانواده همسر، افزایش صمیمیت و پس انداز مالی و... را تجربه کردند.

آذر از خوبی‌های زندگی با خانواده همسرش می‌گوید: «چند سالی

با خانواده همسرم بودیم، خدا را شکر مشکل نداشتیم خیلی کم‌کم می‌کردند. وقتی دیدن بچه دوم بدنیا آمده و فضا برامون کوچک هست، از نظر مالی کم‌کمون کردند، مستقل بشیم. مدت‌ها نزدیک خودشون بودیم، بعد بخاطر دانشگاه بچه‌ها همگی محل زندگی را عوض کردیم.» شغل، تحصیلات و درآمد زوجین سرمایه‌های می‌باشند که در موفقیت و دوام ازدواج نقش دارند. در بسیاری از نظام‌های اجتماعی، زنانی که از استقلال مالی و تحصیلات بالا برخوردارند، در زندگی مشترک جایگاه مناسب‌تری دارند و منزلت اجتماعی بالاتری برخوردارند. تحصیلات بالا و حضور در محیط کار، در افزایش مهارت‌های زندگی، رشد توانمندی‌های افراد و کسب منزلت اجتماعی اثرگذار است. از دیدگاه برخی مشارکت‌کنندگان، تحصیلات و اشتغال زنان تجربه‌ای متفاوت از رفتار شوهران و خانواده آنان با عروس‌ها را ایجاد کرده است.

سحر، از تبعیض‌های رفتاری با عروس‌های خانواده می‌گوید: «جاری من شاغل و لیسانس هست. با وجود اینکه زمان ازدواج سنش بالای ۳۰ بود، بهترین مراسم‌ها را برایش گرفتند. در تصمیم‌گیری‌ها نظرش را می‌خواهند. از اول برایش خونه مستقل خریدند. خودش تصمیم‌گیرنده امورات زندگی و تربیت بچه‌هاش هست. پیشرفت زندگیشون را به این‌که خانم شاغل و تحصیل کرده است، ربط می‌دهند؛ اما برادرشوهرم خودش تحصیل‌کرده و موقعیت شغلی و مالی بهتری داره. وقتی بچه‌ها می‌گفتند این وسیله را مامانم برام خریده، خانواده شوهرم می‌گفتند نه که مامانت حقوق بگیره، بابات پول می‌ده تا مامان بخره. برای انتخاب مدرسه بچه‌ها و شرکت در جلسات مدرسه مرا آدم آگاه نمی‌دانستند و خودشان تصمیم می‌گرفتند. من هم دخترام را گذاشتم درس بخونند و شاغل بشند و دستشون تو جیب خودشون باشه تا بهتر زندگی کنند، بهشون گفتم درس بخونید که حرفی برای گفتن داشته باشید و بقیه هم جایگاهتون را بپذیرند.»

۲. باور به حرمت زندگی مشترک و خانوادگی

در جامعه ایرانی، اعتقادات مذهبی و سنتی نقش تعیین‌کننده‌ای در سبک زندگی دارد. ازدواج پدیده اجتماعی و فرهنگی و تحت‌تأثیر ارزش‌ها و هنجارهای جامعه است؛ به‌ویژه در بین نسل‌های قبل، باورهای ارزش‌محورانه از فروپاشی ازدواج جلوگیری نموده است و برای برخی پیشینیان ازدواج تنها راه رشد، شکوفایی و برخورداری از منزلت اجتماعی و زندگی خوب بوده است؛ به‌ویژه برای زنان تنها راه بدست آوردن نقش اجتماعی مورد تأیید جامعه و ارتقاء پایگاه اجتماعی، ازدواج

خانه است. تصمیم‌گیری امورات زندگی از مهمترین رسالت‌های مرد خانه می‌باشد. زنان برای خود جایگاهی در تصمیمات مهم نمی‌دانستند و این جایگاه را حق مسلم و شایسته مردان می‌دانستند. خدیجه از جایگاه همسرش می‌گوید: «بزرگی و عاقلی شوهرم پذیرفتم و بهش تکیه کردم. نبود جاش را حفظ می‌کردم بدون مشورت با اون کاری نمی‌کردم می‌گفتم خودش بیاد مرد واردتره تصمیم بگیره.»

در برخی خانواده‌ها، اقتدار هر دو زوج پذیرفته شده است و زنان در کنار مردان تصمیم‌گیرنده امورات زندگی می‌باشند. زن در این خانواده‌ها یکی از دو ستون اصلی خانواده است. سلامت و دوام ازدواج برای این دسته از زوجین، ناشی از اقتدار و احترام دو طرفه است. زنان در بسیاری از مسائل، به‌ویژه امورات فرزندان یا خریدها و مدیریت امور داخل منزل، جایگاه ویژه‌ای دارند. برخی خانم‌ها حفظ جایگاه همسر را به صورت دو سویه تجربه کردند.

آذر از دریافت احترام در زندگی می‌گوید: «با وجود وضعیت مالی خوب پدرم توقع آنچنانی نداشتم و ندارم، اما شوهرم و خانواده همسرم درک بالایی داشتن و به رفاه من و حفظ شأنم توجه دارند. از نظرات من به عنوان شریک زندگی درباره مسائل استفاده می‌کند. من دو تا دختر دارم تصمیم‌گیری درباره خیلی از مسائل آنها را فقط به من واگذار می‌کند.»

در گذشته انتخاب همسر، تحت فشار اجتماعی بوده است و ازدواج‌ها توسط خانواده‌ها تعیین می‌شد. علاقه و عشق بین زوجین قبل از ازدواج مطرح نبوده و باور داشتند بعد از ازدواج علاقه و عشق ایجاد می‌گردد، کمتر ازدواجی بر اساس عشق بنا می‌شد؛ اما با وجود همه این موارد در زندگی نسل‌های قبل، عشق و علاقه ایجاد شده قبل و بعد از ازدواج، بر تداوم ازدواج موثر بوده و زوجین را در مقابله با چالش‌ها و موانع زندگی مشترک یاری رسانده است.

صدیقه اثر عشق را در دوام زندگی مهم می‌داند و می‌گوید: «فامیلیم، عاشق هم شدید. قشنگ بود. عروسی برادرش دیدم و خواستگاری آمد، مادرم مخالف بود. همه را واسطه کرد تا مادرم به شرط خونه مستقل راضی شد. از اول مادرش اذیت‌هاش رو شروع کرد؛ من چهارم را خونه مستقل چیدم، شب عروسی ما را برد خونه خودش و هشت سال باهاش زندگی کردم. عشق من به شوهرم باعث شد، تحمل کنم. اون باعث می‌شد، شوهرم باهام دعوا کنه، اگر عاشقم نبود، حتما به خواست مادرش طلاقم می‌داد. با همه عیوبش عاشق من و بچه‌هاست. بخاطر عشقه که تا به امروز با هم ماندیم.»

بوده است. مصاحبه‌شوندگان، از باورهای خود درباره قداست ازدواج و ضرورت ازدواج برای هویت‌یابی در جامعه به‌عنوان وظیفه‌ای برای مومنین سخن گفتند و معتقد به قبح طلاق و گناه دانستن طلاق بودند و باور برخی تقدیرگرای در ازدواج است.

در این باره خدیجه می‌گوید: «ازدواج خوب واجبه و آدم باید ازدواج کنه تا زندگیش معنا و سروسامان بگیرد، زن باید زیاد بچه بیاره. هیچ گناهی بزرگتر از طلاق نیست. هم طلاق بده هم بدون ازدواج بگردی، کسی که ازدواج نمی‌کنه گناهکاره.»

۳. داشتن ارتباط مؤثر با همسر

در تجربیات زنان از پایداری ازدواج، ارتباط مؤثر، از اثرگذارترین عوامل می‌باشد. معاشرت نیکو در قالب بیان خوب، گفتگوی دوستانه و حفظ احترام، تمجید از توانمندی‌ها و صفات مثبت طرف مقابل، عامل کاهش تنش و برخورد منطقی با مسائل می‌باشد.

شناخت خصلت‌ها، تمایلات همسر و خانواده وی، پذیرش تفاوت‌های فردی و احترام به تفاوت‌ها و تفاهم از عوامل تأثیرگذار بر ثبات و پایداری ازدواج است. شناخت خصوصیات و تمایلات طرف مقابل، چارچوب مطمئنی برای رفتار مطلوب با همسر در اختیار طرف مقابل قرار می‌دهد. گفتگوی هدفمند، در ایجاد شناخت و تفاهم، نقش بسزایی دارد؛ اما در اکثر خانواده‌ها میزان گفتگوهای مؤثر، بسیار پایین است.

فاطمه از نقش کیفیت و کمیت ارتباط در زندگی می‌گوید: «زمانی اختلاف و دلخوری غر نمی‌زد، بدون توهین و قهر صحبت کردم. خوش‌زبون بودم. اوایل غرق در کار بود. گفتم می‌دونم، همه تلاشت برای ماست. فکر نمی‌کنی، بچه‌ها دو تا شدن، وجود پدر می‌خوان محبت من به تنهایی کافی نیست. زن و بچه بجز پول، تفریح هم می‌خواد. تو از بس کار می‌کنی، ذهنت قفل شده، خسته‌ای. روز تعطیل هم باید کار کنی؟ با حرف‌ها منطقی برخورد کرد. گفت بهتر از من حواست به همه چیزه و دقیقتری و دیدت بازتره... من هم همیشه سعی کردم حرمت همسر و خانواده‌اش از بزرگ به کوچک نگه دارم، گاهی ۲ ساعت حرف می‌زدیم؛ حتی درباره نحوه برخورد با خانواده‌اش می‌پرسیدم هر کسی چی دوست داره و چکار کنم راضی باشن. با حرف زدن به شناخت رسیدیم و به مرور شبیه هم شدید.»

حفظ جایگاه و اقتدار همسر به‌ویژه در جوامع سنتی بسیار بر تداوم ازدواج‌ها تأثیرگذار بوده است. مردسالاری در بین خانواده‌ها الگویی پذیرفته شده است. در جامعه مردسالار، قدرت و اقتدار در دست مرد

۴. انعطاف و درک متقابل همسر

خانم‌های شرکت کننده در این تحقیق، داشتن ویژگی‌های شخصیتی چون صبوری، گذشت، ایرادگیر نبودن، نقدپذیری و علاقه به رشد، شوخ طبعی و... را در تجربه ازدواج پایدار، مهم دانستند. در زندگی مشترک، متعهد بودن به ازدواج در مقابله با کاستی‌های زندگی و همسران نقش بسیار داشته است. خصوصیات مثبت رفتاری، انعطاف و درک متقابل باید در زن و مرد وجود داشته باشد تا زوجین زندگی با دوام و توأم با رضایت را تجربه کنند.

خدیجه از درک بالای همسرش می‌گوید: «اوایل بخاطر بچگی اشتباهاتی پیش می‌آمد؛ هنوز خوب رو کارها تسلط نداشتم، بهم ایراد نمی‌گرفت، دعوا نمی‌کرد. با گذشت و صبوری با زبون خوش و دوستی، درباره زندگی نصیحت می‌کرد. بهم فرصت داد تا روی امورات سوار بشم. راهکار می‌داد. به مرور وارد شدم و من هم در برابر کم و زیاد زندگی صبوری و گذشت کردم تا خدا رو شکر، حل شد.»

زمانی که زوجین بپذیرند هیچ انسانی، کامل نیست، ایراداتی دارد و برای رفع عیوب رفتاری و... گامی بردارند؛ زبان نقد و زمان آن را بدانند، در رفع عیوبی که می‌تواند به مرور ازدواج را خاتمه دهد یا ازدواج را ناخوشایند نماید، گام موثری برداشتند. میل به کمال‌گرایی و علاقه به رشد در زوجین، از یکنواختی ازدواج جلوگیری می‌نماید و زوجین را به سلاح‌های قوی برای برخورد با چالش‌های تهدیدکننده ازدواج، مجهز می‌نماید.

نیکو از تمایل به رشد و اصلاح رفتارهای نامناسب می‌گوید: «همدیگر را نقد می‌کردیم می‌گفتیم من چه کار می‌کنم شما دوست نداری اذیت می‌شی، بعد خودمون رو اصلاح می‌کردیم قبول داشتیم هر آدمی مشکلی داره. سعی کردیم رشد بدیم و اصلاح کنیم. تا امروز که با همیم همیشه ایرادامون به هم می‌گیم و اعتماد داریم که از سر بدی نیست می‌خوایم زندگیمون بهتر بشه.»

آرامش‌خواهی و منطقی‌محوری، از تجربیات مهم زنان در دوام ازدواج است. زنانی که در رفتارها منطقی بودن را اصل اساسی دانستند و در برخورد با بحران‌های زندگی، سعی در حفظ آرامش برای گذار از بحران داشتند، تداوم ازدواج را تجربه کردند. زوجینی که هردو از رفتارهای منطقی و حفظ آرامش برخوردار هستند، علاوه بر تداوم ازدواج، رضایت بیشتری از ازدواج را تجربه می‌کنند.

اشرف در این باره می‌گوید: «هر دو قبول داشتیم زندگی باید آرام باشه تا آسیب نبینیم. با منطقی و دلیل مشکلات را حل کردیم. گاهی کوتاه می‌آمدیم، گاهی قانع می‌کردیم. حاضر نبودیم چیزی آرامش ما رو بهم بریزه. حتی در بحرانی‌ترین شرایط آرامش و حفظ می‌کنم

چون می‌دونیم اگر جو آرام نباشه سختی‌ها بیشتر می‌شه.»
گاه زندگی برای زنان شرایطی را فراهم می‌کند که فرد با رفتارها یا افراد آزاردهنده روبرو می‌گردد که توجه به آنان و پرداختن به آنها بقای ازدواج را تهدید می‌کند. از تجارب بیان شده توسط زنان برای حفظ زندگی، عدم حساسیت و بی‌تفاوت بودن نسبت به مسائل، رفتارها و اشخاص که آزاردهنده‌اند و ایجاد تنش در زندگی مشترک می‌کنند. زهره می‌گوید: «بچه‌های شوهرم گاهی از بیرون تماس می‌گرفتن که دوستمون برای غذا میاریم یا مامانشون خونه می‌آوردند، من حساسیت به خرج نمی‌دادم. نمی‌گفتم چرا از قبل نگفتین، غذا بیشتر درست کنم؛ سریع یک پیمانه اضافه می‌کردم. نسبت به همسر اول شوهرم، حساس نمی‌شدم، می‌گفتم باید بیاد خونه بچه هاش هست و بعد اون شوهر کرده بچه‌دار شده دیگه چکارش به شوهر من. با هم دوست شدیم. همه مراسم‌های بچه‌ها کنار هم هستیم تا جای که پسر من بدنیامد خودش دعوت کرد.»

تجارب منتقل شده از سوی زنان اراده و خواست فرد برای حفظ زندگی حتی با وجود بحران‌ها را مؤثر بر تداوم ازدواج بیان کرده است. دادن فرصت دوباره به یکدیگر و امید به ساخت زندگی بهتر برای برخی زنان، از دلایل بقای ازدواج می‌باشد.
زیبا از فرصت دوباره می‌گوید: «تا مرز طلاق پیش رفتم، دقیقه آخر هر دو تصمیم گرفتیم زندگی از نو بسازیم و اراده و تلاش کردیم بمونیم اما سالها زمان برد.»

۵. اجبار به ماندن در زندگی مشترک

در تجارب نقل شده عواملی مانند وجود فرزند، ابهامات درونی فرد، آبرو و ترس از طلاق و... سبب ماندگاری در زندگی مشترک شده است. برخی از ازدواج‌ها نه به میل، بلکه با اجبار تداوم می‌یابد و تنها ظاهر یک خانواده بدون پیوندهای عاطفی و تعاملات مناسب را دارد. یکی از دلایل اجبار برای زنان در حفظ ازدواج، داشتن فرزند به‌ویژه تعدد فرزندان است. نگرانی از آینده فرزندان، مشکلات زندگی با نامادری، تأثیر طلاق والدین بر ازدواج آنان و احتمال گرایش فرزندان به معضلاتی چون اعتیاد، مادران را در زندگی اجباری نگه می‌دارد. زنانی که فرزند دختر دارند، نگرانی بیشتر از آسیب‌های احتمالی آنان دارند. زنان دارای فرزند متأهل از تأثیر طلاق بر زندگی مشترک فرزندان نگران بودند و به زندگی مشترک از سر اجبار ادامه می‌دهند. رویا بخاطر فرزندان طلاق نمی‌گیرد و می‌گوید: «بچه اولم بدنیامد اذیت‌هاش بیشتر شد... بخاطر بچه‌ام برگشتیم ناراحت بودم دختره زیر دست کی بشه. دختر حساستر به مادر بیشتر نیاز

به مشکلات و عمومی نمودن آن جلوگیری می‌نماید؛ مانع دخالت دیگران می‌گردد.

اشرف از راهکارهایی که برای مدیریت بحران‌ها بکار برده است می‌گوید: «شوهرم زود جوش می‌آورد من موقع عصبانیت سکوت می‌کردم، بعد نمی‌گذاشتم چیزی در دلم بماند. روش بحث می‌کردم، دلیل کار را می‌گفتم و خدایش آدم خوبیه قبول می‌کرد. به مرور تغییر کرد. مادر خدا بیامرز و خواهرم می‌گفتن... در جمع حرمت هم را نگه دارید در خلوت خودتون مشکلات را حل کنید. هیچ وقت مشکلی را ناتمام نگذاشتم شاید موقت می‌گذشتم؛ ولی زمان مناسب حلقش می‌کردیم. اون موقع بحث مشاوره نبود زمان اختلاف همسرم می‌خواست به کسی بگه نمی‌گذاشتم، قانعش کردم نباید حرفمون از بین ما بیرون بره، مشکلاتمان بیشتر می‌شه. ضعف‌های اخلاقیش را مدیریت کردم. حوصله درس دادن بچه‌ها را نداشت، هر وقت مسئول این کار بود، ختم به تنش با بچه‌ها می‌شد، من به شکلی که ناراحت نشه، خودم کارهای تحصیل را مدیریت کردم و اون را سرگرم فعالیت‌های دیگه می‌کردم.»

۷. شبکه‌های ارتباطی

مصاحبه‌شوندگان دخالت‌ها را از جمله عوامل ایجاد تنش و متزلزل‌کننده رابطه زوجین و حمایت‌ها را مؤثر بر دوام زندگی می‌دانستند. خانواده مبدأ، از اثرگذارترین عوامل مؤثر بر تداوم ازدواج یا انحلال آن است. ازدواج برای ایرانی‌ها، پیوند دو خانواده است. خانواده مبدأ نقش مثبت یا منفی در دوام و رضایت از ازدواج دارد. برخی خانواده‌ها با حمایت‌های مثبتی مانند برگزاری مراسم ازدواج، تأمین جهیزیه، سیسمونی و ... در قوام ازدواج یاری می‌کنند. آذر حمایت خانواده را مؤثر در زندگی می‌داند و می‌گوید: «از ابتدا از طرف خانواده‌ها مومن حمایت شدیم. در برگزاری مراسم، جهیزیه و سیسمونی، اجاره و بعد خرید خونه کمک کردن ما تنش‌های مالی را نداشته باشیم و زندگی بهتری بسازیم.»

اما تجربیات بیشتر مشارکت‌کنندگان بیانگر نقش منفی خانواده است. دخالت آنها در تعیین مهریه، برگزاری مراسم، تربیت فرزندان، نام‌گذاری آنان و... احساس نامتوازن بودن قدرت و ناتوان بودن را به زنان منتقل کرده و بر سلامت روان آنها و روابط زوجین اثر منفی گذاشته است.

زیبا از دخالت‌های اطرافیان می‌گوید: «اول زندگی با بی‌تجربه‌گیمون اجازه دخالت خانواده‌ها را دادیم کم تجربگی و وابستگی ما باعث دخالت و حمایت‌های اشتباه آنها شد و تا مرز

داره. دخترم میگه چرا شوهر کردم، طلاق نگرفتی. بهم می‌گفت برو. گفتم خانواده شوهرت نمی‌گن این چجورش بود که رفتتونست بسازه تو این سن وسال. پسر مجردم دارم فردا نمی‌خواد بره خواستگاری؟ او چی بگه؟ نمی‌تونم طلاق بگیرم، اونها رو جلوی همسراشون و خانوادشون سر شکسته کنم.»

تجارب تداوم ازدواج زنان، بیانگر ابهامات درونی است. کاهش فرصت برای زنان، عدم اعتماد به آینده بهتر بعد از جدایی و نبود خودباوری از جمله عواملی است که سبب ماندگاری ازدواج شده است. زیبا می‌گوید: «فکر کردم ازدواج اولیم این شد بعد مطلقه بشم زندگی بهتری نصیبم می‌شه؛ می‌صرفه بچم زیر دست نا مادری کنم.» در جامعه جمع‌گرا و سنتی، ترس از طلاق و طرد شدن، حفظ آبرو، فشارهای اطرافیان و همچنین نگاه بد جامعه به ویژه هم‌جنسان به زنان مطلقه، از جمله عواملی است که سبب تحمل ازدواج شده است. رويا از دلایل تحمل همسرش می‌گوید: «جشن عروسی نگرفت. آقام گفت جلوی مردم زشته طلاق بگیري. اذیت‌هاش شروع شد اولش بخاطر آقام که سرشکسته نشه از حرف مردم هم می‌ترسیدم که نگن دختر چه مشکلی داشت نرفته برش گردوندن و هنوز هم می‌ترسم.» وابستگی مالی زنان به همسر یا داشتن شخصیت وابسته، زنان را نیازمند حمایت مادی و معنوی همسر می‌کند. برخی زنان از نظر شخصیتی در انجام فعالیت‌ها بدون دیگری ناتوانند و خود را محتاج افراد دارای قدرت می‌دانند و در برابر آنان رفتارهای مطیعانه از خود نشان می‌دهند.

صدیقه می‌گوید: «با همه فتنه‌انگیزی‌های خانوادش و عصبی بودن خودش ازم جلوی مامانش دفاع می‌کرد اون دست و دلباز و بیار و نپرس بود کاری بود پول که دستم بود می‌گفتم اینقدر خرج کردم، می‌گفت نوش جونت خوب کردی. اگر مهمون خونه مامانم می‌شدیم حتما خرید زیادی می‌کرد برای مامانم اگر با ما نمی‌آمد می‌گفت خرید کن دست خالی نرو.»

۶. توانمندی در مدیریت زندگی مشترک

در تجارب منتقل شده از سوی خانم‌ها، مهارت‌های چون سازگاری، مدیریت بحران و خشم، رازداری، تدبیر و حل‌مسأله به عنوان عوامل اثرگذار بر پایداری خانواده مطرح شده است. زوجینی که در حل مشکلات و مسائل توانمند هستند و در زمان عصبانیت از مهارت کنترل خشم برخوردارند و در برخورد با تهدیدکننده‌های استحکام خانواده بهتر عمل می‌نمایند. نگرش به زندگی زناشویی به عنوان یک حریم خصوصی و رازداری درباره ماهیت روابط با همسر، از دامن‌زدن

مشترک در پایداری ازدواج‌ها بود. باور به حرمت ازدواج به عنوان ارزش مذهبی و فرهنگی به‌ویژه در مواجهه با چالش‌ها نقش مثبتی در حفظ ازدواج و تصمیم‌گیری و رفتارهای زنان داشته است. باورهای چون تقدس ازدواج، قبح طلاق و... باعث غلبه بر مشکلات زندگی مشترک و گاه تحمل زندگی مشترک بوده است. این یافته‌ها تأییدکننده نظر صاحب‌نظرانی چون هیرشی و نتایج تحقیقات **خالدی و همکارانش (۱۳۹۳)** است.

همسو با نظرات هیرشی، برگر و کلنر و نتایج تحقیق **خالدی و همکارانش (۱۳۹۳)**، داشتن ارتباط موثر با همسر یکی از مقولات عمده پژوهش است. زنان بر اهمیت نقش هر دو زوج در استحکام زندگی تأکید کردند، زوجین با معاشرت نیکو بایکدیگر، حفظ احترام، اقتدار و جایگاه یکدیگر، ابراز عواطف و تلاش برای رسیدن به تفاهم و تعهد به همسر دوام زندگی را رقم زدند. صمیمت عاطفی، عشق‌ورزی، تعلق خاطر، ابراز محبت، داشتن حس دلسوزی و مهربانی، داشتن حس مراقبت از همسر، روابط جنسی مطلوب، وقت گذراندن با یکدیگر و دوری از مقایسه زندگی و همسر با دیگران از جمله عوامل تأثیرگذار در زندگی مشترک و مانایی ازدواج بوده است. یافته‌ها نشان داد که زنان متأهلی که توانایی برقراری ارتباط مطلوب و صادقانه با همسر خود را داشتند، از ثبات بیشتری در زندگی زناشویی برخوردار بودند. این ارتباطات شامل گفت‌وگوهای مداوم و دوستانه در مورد احساسات، خواسته‌ها و انتظارات هر دو طرف و حفظ جایگاه همسر بود که به بهبود درک متقابل و کاهش سوءتفاهم‌ها کمک کرده است. نه تنها ارتباط موثر با همسر بلکه مشابه دیدگاه مک کارتی و کالاموسی مشاهده شد زنان با احترام و عشق به خانواده همسر، به تداوم ازدواجشان کمک کردند. بنابراین، تقویت مهارت‌های ارتباطی می‌تواند به‌عنوان یکی از استراتژی‌های موثر در زندگی زناشویی مورد استفاده قرار گیرد.

انعطاف و درک متقابل همسر عاملی اثرگذار بر دوام ازدواج‌هاست. ویژگی‌های شخصیتی چون صبوری، گذشت، مسئولیت‌پذیری، علاقه به رشد، نقدپذیری، مثبت‌اندیشی و پختگی در حفظ زندگی مشترک بسیار مؤثر است و زنان با پذیرش تفاوت‌های فردی و جنسیتی سعی در ساخت زندگی بهتر داشتند.

یافته‌های این تحقیق هم‌راستا با تحقیقات پورموسوی، بهتوئی و همکاران‌شان نشان داد که اجبار به ماندن در زندگی مشترک از عوامل اثرگذار روی پایداری ازدواج است. در بین ایرانی‌ها باورهای مذهبی و عرفی نقش تعیین‌کننده‌ای در رفتارهای آنان دارد و زنان در طول زندگی مشترک تحت تأثیر اعتقادات مذهبی، عرفی و گاه

طلاق رفتیم.»

از دیگر شبکه‌های ارتباطی که زنان می‌توانند با آن در ارتباط باشند، خدمات مشاوره‌ای رسمی است که در زندگی اکثر خانم‌ها وجود نداشت. در زمان نیاز از خویشاوندان با تجربه کمک می‌گرفتند. تعداد محدودی که تمایل به استفاده از خدمات مشاوره‌ای داشتند با مخالفت همسر روبرو شدند. رویا می‌گوید: «تمایل به مشاوره داشتم ولی می‌گفت مگه من دیوانه‌ام برم مشاور، من خودم بلدم چطور زندگی کنم.»

بحث و نتیجه‌گیری

در طول تاریخ برای اکثریت مردم دنیا ازدواج، فصل مهمی در زندگی شخص و به عنوان تعهدی مادام‌العمر شناخته شده است. پایداری و دوام ازدواج‌ها، از مهمترین خصلت‌های خانواده در قرون گذشته بوده است؛ به‌ویژه در فرهنگ ایرانی، اعتقاد بر این بود عروس با لباس سفید به خانه بخت می‌رود و با کفن از آن خارج می‌شود؛ اما تحولات دنیای امروز، منجر به ناپایداری ازدواج شده و آمارها حکایت از افزایش ناپایداری ازدواج دارند. پژوهش‌های متعددی، در حوزه ناپایداری ازدواج انجام شده، ولی تحقیقات برای شناخت علل تداوم و استحکام ازدواج کمتر مورد توجه بوده است.

محققین در این پژوهش برای شناخت علل تداوم ازدواج به بررسی تجربه زیسته زنان متأهل شیرازی با طول ازدواج حداقل ۲۵ سال با روش پدیدارشناختی پرداختند.

در تبیین این یافته‌ها، می‌توان گفت الگوی پایداری خانواده تحت تأثیر، هفت مقوله اصلی باورها به حرمت زندگی مشترک و خانوادگی، داشتن ارتباط موثر با همسر، انعطاف و درک متقابل همسر، اجبار به ماندن در زندگی مشترک، توانمندی در مدیریت زندگی مشترک و شبکه‌های ارتباطی قرار دارد. همچنین ویژگی جمعیت‌شناختی نقش مؤثر بر پایداری ازدواج دارد. الگوی سکونت زوجین طبق عرف دهه‌های قبل الگوی مردمانی است و این سبک برای زنان پذیرفته شده بود و اکثراً با وجود همه چالش‌ها، آن را فرصت کسب تجربه و پس‌انداز مالی میدانستند. نگاه زنان به مالکیت خانه با دیدگاه چیل که مالکیت خانه را عامل موفقیت ازدواج می‌داند، همخوانی ندارد. هماهنگ با دیدگاه صاحب‌نظرانی مانند استرنبرگ، هیرشی، گرچه برای اکثریت مصاحبه‌شوندگان، الگوی همسرگزینی با محوریت خانواده بود و عشق قبل از ازدواج مطرح نبود؛ اما عشق به مرور زمان ایجاد و افزایش یافته و در تداوم زندگی موثر بوده است. یکی از نتایج مهم این پژوهش، باور به حرمت و تقدس زندگی

شرکت‌کننده در مطالعه، به تجربه‌های مثبت خود از حمایت‌های خانوادگی و نقش آنها در مدیریت بحران‌های زناشویی اشاره کردند. این یافته با تحقیقاتی که به اهمیت شبکه‌های اجتماعی و خانوادگی در حفظ پایداری ازدواج اشاره می‌کنند، از جمله عباس‌پور و همکارانش هم‌راستا است. از تجارب بیان شده توسط مصاحبه‌شوندگان می‌توان نتیجه گرفت که خانواده جایگاه ویژه‌ای در دوام یا ناپایداری زندگی زوجین دارد. برای برخی زوجین، خانواده‌ها با حمایت خود در طول زندگی مشترکشان عامل دوام و برخی زوجین با دخالت‌ها و فتنه‌انگیزی‌های خانواده روبرو و زندگی‌شان به تلخی و بحران کشیده شده است. خدمات مشاوره رسمی به دلیل مرسوم نبودن در زمان ازدواج مصاحبه‌شوندگان نقش کم‌رنگ داشته و از زمان رونق خدمات مشاوره، افراد به دلیل تفاوت‌های فرهنگی با مشاورین ترجیح می‌دهند با دانایان و با افراد با تجربه فامیل خود صحبت کرده و راهکار دریافت کنند. تعداد محدودی هم که علاقمند به استفاده از این گونه خدمات هستند که با محدودیت‌هایی از جمله مخالفت همسر روبرو شدند.

نتایج پژوهش تأییدکننده دیدگاه لنتال بود و نشان داد ثبات و رضایت از ازدواج دو مقوله متفاوت است. ثبات ازدواج دو بعد دارد، برخی ثبات ناشی از عشق، احترام، همدلی و رضایت را تجربه می‌کنند و یک خانواده سالم را پرورش می‌دهند و روابط مناسب با توجه به خصلت‌های خانواده پهن‌جا دارند؛ اما برای برخی زوجین تداوم ازدواج ناشی از اجبار است و تنها اسکلتی از خانواده وجود دارد و طلاق عاطفی بین آنان رخ داده است و زندگی پر تنش را اعضا تجربه می‌کنند.

با توجه به تجارب مطرح شده توسط زنان متأهل با طول ازدواج حداقل ۲۵ سال در پاسخ به سوالات تحقیق، علل ماندگاری در ازدواج داشتن اعتقاد و باور به حرمت زندگی مشترک خانوادگی و باقی ماندن در زندگی با وجود موانع و مشکلات و داشتن مهارت‌ها در ارتباط با همسر و خانواده اوست. انعطاف، درک متقابل، داشتن توانمندی و مدیریت در حل تعارضات چالش‌های پیش آمده در زندگی مشترک و شبکه‌های ارتباطی را باید به عنوان عوامل پایداری زندگی مشترک زناشویی دانست. اگرچه در تداوم زندگی مشترک عوامل الزامی، اجباری و فشارهای هنجاری در باقی ماندن در معادله زندگی را نباید نادیده انگاشت. هنر انعطاف و توانمندی در حل مسائل جهت مدیریت شرایط نامطلوب و پای‌بند به عشق و تعهد به وفاداری و مدیریت احساسی، ارتباطی، اقتصادی و فرهنگی جهت بیرون رفت از مشکلات، مقوم زندگی پایدار زنان متأهل

تصورات قالبی نادرست بودند که این عوامل روی تداوم زندگی‌شان اثر گذاشته است. زنان به تقدیرگرایی، قبح طلاق، قداست تأهل و ضرورت ازدواج به عنوان تنها راه هویت‌یابی باور داشتند. اجبار به ماندن در زندگی مشترک در دوام ازدواج‌ها اثر گذاشت. داشتن فرزند، تأهل و جنسیت آنان در دوام و قوام زندگی نقش کلیدی دارد و حضور فرزند زندگی را شادتر، پویاتر و مسئولیت و تعهد را به زندگی مشترک بیشتر کرده و برای کسانی که از زندگی مشترک رضایت ندارند حضور فرزند و نگرانی بابت آینده فرزندان عامل ماندگاری فرد در ازدواج ادامه زندگی مشترک شده است. از دیگر عوامل ماندگاری در ازدواج بحث ترس از انگ و حرف مردم می‌باشد، دید منفی جامعه نسبت به زنان مطلقه و نداشتن امید به آینده بهتر برای زنان بعد از طلاق، از جمله عوامل موثر روی ادامه زندگی مشترک هستند. اگر شرایط زندگی مشترک نامطلوب باشد، وابستگی مالی و اجتماعی زنان به همسران نیز در ادامه زندگی مشترک مؤثر است. گاه ملاحظه دیگران، حفظ آبروی خانواده زمینه ساز ادامه زندگی است.

یافته‌های این تحقیق هم‌راستا با تحقیق **حاتمی و ورزنده و همکاران (۱۳۹۵)** و **خالدی و همکاران (۱۳۹۳)** نشان داد که زنانی که دارای مهارت‌ها و توانمندی مدیریتی در زندگی زناشویی بودند، توانستند به طور موثرتری از عهده مسئولیت‌های تأهل برآمده و ثبات بیشتری در ازدواج را تجربه کنند. توانمندی در مدیریت زندگی مشترک، به زنان اجازه می‌دهد تا بهتر با چالش‌های زندگی زناشویی روبرو شوند و حمایت و همکاری همسر خود را کسب نمایند. زنان بکار بردن مهارت‌هایی مانند حل مسئله، رفع کدورت، مدیریت خشم، مدیریت بحران و شاد کردن جو خانه، رازداری، سازگاری و مدیریت مالی را بسیار مؤثر در ساخت زندگی با دوام و مستحکم دانستند. برخلاف نظر صاحب‌نظران غربی چون اشنایدر، میشل و مک ویر و دیمکپا که پول را عامل مؤثر در دوام ازدواج و استرس مالی را تهدیدکننده تداوم ازدواج می‌دانند، در بین زنان ایرانی خصلتی چون قناعت و سازگاری وجود دارد و اکثر مصاحبه‌شوندگان بحران مالی را تجربه کرده بودند برخی چندین بار ورشکستگی مالی را در طول زندگی مشترک داشتند و با قناعت و سازگاری توانستند بحران‌های مالی را سپری کنند. راز داری زوجین، حفظ حریم خصوصی‌شان و نکشاندن اختلافات و کاستی‌های زندگی در معرض دید دیگران به عنوان راهکار مهم عبور از بحران‌ها معرفی شده است.

شبکه‌های ارتباطی مصاحبه‌شوندگان به عنوان یکی از عوامل مؤثر بر دوام زندگی است. نقش حمایت‌های خانوادگی به عنوان یکی از عوامل مهم در ایجاد ثبات ازدواج‌ها مورد تأکید قرار گرفت. زنان

شیرازی با دوام ازدواج بالاست.

در پایان با توجه به تجارب زنان متأهل با ازدواج‌های طولانی‌مدت و مفهوم‌سازی تجارب خانم‌های شرکت‌کننده در مطالعه پیشنهاد می‌گردد، مفاهیم محوری هفت‌گانه شناسایی شده با استفاده از دانش برنامه درسی بازتولید شده و در قالب آموزش ارزشمند به نسل کنونی آموخته شود. بخش مهمی از آموزش‌ها را می‌توان در قالب مفاهیم اعتقادی، احترام به ازدواج و حریم خانواده و برجسته‌سازی صفات اخلاقی چون گذشت، صبوری، نقدپذیری، عقلانیت، مسئولیت‌پذیری و شوخ‌طبعی طبقه‌بندی کرد. ویژگی دیگر توانمندسازی در حیطه‌های رازورموز زندگی مشترک زناشویی و بهره‌مندی از مهارت‌های عاطفی و اجتماعی زنان در چارچوب خانواده و پدیدآمدن فضای نشاط در خانواده و حل مسائل خانوادگی است. افزایش دانش و سواد ارتباطی همسران با یکدیگر، قرار گرفتن در شبکه ارتباطی خانوادگی و خویشاوندی، افزایش مهارت‌های شناختی برای شناخت خصوصیات و خلیات همسران سبب پایداری ازدواج می‌شود. زندگی مشترک خانوادگی به مانند مدرسه‌ای است که افراد در جریان زندگی زناشویی فراگیری خود را توسعه بخشیده و با استفاده از راهبرد توانمندسازی مهارت‌ها، دانش‌های بیشتری در پیشگیری از وقوع مسائل و حل مشکلات یاد می‌گیرند. اگر چه در گذشته‌های نه چندان دور مراجعه به افراد دنیا دیده و معتمد خویشاوند امری معمول و پسندیده بود، امروزه می‌توان ضمن احیاء این سنت پسندیده در بازتولید و انتظام بخشی آن در قالب خدمات مشاوره‌ای و مجامع صلح و سازش خانوادگی در نظام دادگستری، تجربه‌های جدیدی را در جهت دوام زندگی مشترک زناشویی رقم زد. با ترویج فرهنگ مراجعه به مراکز مشاوره، آموزش شیوه‌های صحیح همسررداری و آموزش مهارت‌های اجتماعی و ارتباطی از طریق برگزاری دوره‌های آموزشی قبل و بعد از ازدواج می‌توان به تداوم ازدواج باکیفیت دست‌یافت. مشاوران خانواده می‌توانند از این یافته‌ها برای طراحی برنامه‌های آموزشی و مشاوره‌ای موثر استفاده کنند که به افزایش آگاهی و مهارت‌های زوجین در حفظ و تقویت ازدواج کمک کند.

در پایان پیشنهاد می‌شود که با توجه به کم بودن تحقیقات درباره ثبات ازدواج به بررسی عوامل موثر بر پایداری ازدواج‌ها در شهرهای مختلف، گروه‌های مختلف سنی به‌ویژه جوانان با در نظر گرفتن تفاوت‌های فرهنگی و اجتماعی پرداخته شود تا بتوان راهکارهای جامع‌تری برای تقویت پیوندهای زناشویی باکیفیت و توام با رضایت ارائه داد. زندگی نابسامان، بادوام از سر اجبار و بدون رضایت نیز همچون طلاق بسیار آسیب‌زننده است. تمرکز بر تحقیقات جهت

شناسایی راهکارهای بهبود کیفیت ازدواج نیز بسیار ضروری است.

منابع

- اسماعیلی، رضا، ارزانی، حبیب‌رضا، و زرنیدی، مرجان (۱۳۹۷). تحکیم خانواده: چالش‌ها، مدل‌ها، سیاست‌ها و برنامه‌ها، چاپ اول، اصفهان: انتشارات سروش سپاهان.
- اعزاز، شهلا (۱۳۹۱). جامعه‌شناسی خانواده: با تأکید بر نقش، ساختار و کارکرد خانواده در دوران معاصر، چاپ هشتم، تهران: روشنگران و مطالعات زنان.
- ایمان، محمد تقی (۱۳۹۳). روش‌شناسی تحقیقات کیفی، چاپ دوم، قم: پژوهشگاه حوزه و دانشگاه.
- بختیاری، شهناز، تنهایی، ابوالحسن، لیبی، مهدی، و موسایی، میثم (۱۴۰۰). واکاوی دگرگونی‌های خانوادگی در فرایند گذار زندگی مشترک زنان و مردان با کمک نظریه داده‌بنیاد، فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۱۷(۲)، ۱۴۵-۱۶۶. <https://doi.org/10.52547/jfr.17.2.145>
- بخشی رنجبرانی، نجمه، و علی‌مندگاری، ملیحه (۱۳۹۶). ثبات خانوادگی و تداوم زندگی زناشویی: مطالعه‌ای کیفی در شهر شیراز، نامه انجمن جمعیت‌شناسی ایران، ۱۲(۲۴)، ۲۰۷-۲۴۴. https://www.jpaiassoc.ir/article_34704.html
- بهتوتی، سهیلا، گلشنی، فاطمه، باغدادساریانس، آیتا، و امامی‌پور، سوزان (۱۴۰۴). شناسایی علل سازش و انصراف از طلاق در زوجین متقاضی طلاق توافقی: یک مطالعه کیفی، مجله علوم روانشناختی، ۲۴(۱۴۹)، ۱۹۷-۲۱۹. <http://dx.doi.org/10.61186/jps.24.149.197>
- برناردز، جان (۱۳۸۸). درآمدی به مطالعات خانواده ترجمه حسین قاضیان، چاپ دوم، تهران: نشر نی.
- پورموسوی، سیده مریم، دیباواچاری، مریم، و منادی، مرتضی (۱۳۹۹). تجربه زیسته انصراف از جدایی در بین زنان متقاضی طلاق، رفاه اجتماعی، ۲۰(۷۶)، ۱۳۱-۱۶۵. <http://refahj.uswr.ac.ir/article-1-3413-fa.html>
- حاتمی‌ورزنه، ابوالفضل، اسمعیلی، معصومه، فرحبخش، کیومرث، و برجلی، احمد، (۱۳۹۵). ارائه الگوی ازدواج پایدار رضایتمند: یک پژوهش گرانددتوری، مجله مشاوره و روان‌درمانی خانواده، ۱۶(۱)، ۱۲۰-۱۴۹. https://fcp.uok.ac.ir/article_42726.html
- حیدری، حسین، جهانی دولت‌آبادی، اسماعیل، چیت‌ساز، محمدجواد، و قلیچ، مرتضی (۱۴۰۳). پایداری و استحکام خانواده و عوامل موثر بر آن: تحلیل ثانویه داده‌های پیمایش ملی خانواده، فصلنامه خانواده و پژوهش، ۲۱(۴)، ۲۳-۴۴. <http://qjfr.ir/article-1-2246-fa.html>
- خالدی، شیدا، موتابی، فرشته، پور ابراهیم، تقی، و باقریان، فاطمه (۱۳۹۳). عوامل حفاظت‌کننده ازدواج در افراد متأهل دارای عوامل خطر، فصلنامه خانواده‌پژوهی، ۱۱(۱)، ۳۱-۴۵. https://jfr.sbu.ac.ir/issue_14153_14161.html
- ساروخانی، باقر (۱۳۸۵). مقدمه‌ای بر جامعه‌شناسی خانواده، چاپ هشتم، تهران: انتشارات سروش.
- ستوده، هدایت‌اله، و بهاری، سیف‌اله (۱۳۸۶). آسیب‌شناسی خانواده، چاپ اول، تهران: انتشارات ندای آریانا.
- سلیمی، هادی، جاودان، موسی، زارعی، اقبال، و نجارپوریان، سمانه (۱۳۹۸). سلامت روابط زناشویی در پرتو عوامل اثرگذار بر ثبات و رضایت از رابطه: یک

- Karney, B. R., Bradbury, T. N. (2020). Research on Marital Satisfaction and Stability in the 2010s: Challenging Conventional Wisdom. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 100-116. <https://doi.org/10.1111/jomf.12635>
- Kendrick, H. M., Drentea, P. (2016). Marital Adjustment. *Encyclopedia of Family Studies*. <https://doi.org/10.1002/9781119085621.wbefs071>
- Lenthall, Gerard. (2007). Marital Satisfaction and Marital Stability. *Journal of Marital and Family Therapy*, (3), 25 - 32. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.1977.tb00481.x>
- Lucas, A. (2016). Marital Quality. *Onlinelibrary, Wiley*. <https://doi.org/10.1002/9781119085621.wbefs056>
- Mitchell, K. S., Plaque, H. (2016). Marital Stability. *Encyclopedia of Family Studies*. John Wiley & Sons, Inc. <https://onlinelibrary.wiley.com/doi/book/10.1002/9781119085621>
- Orthner, D. K., & Mancini, J. A. (2018). Leisure impacts on family interaction and cohesion. *Journal of Leisure Research*, 22(2), 125-137.
- Previti, D., & Amato, P. R. (2003). Why Stay Married? Rewards, Barriers, and Marital Stability. *Journal of Marriage and Family*, 65(3), 561-573. <https://doi.org/10.1111/j.1741-3737.2003.00561.x>
- Thornton, A. (1977). Children and Marital Stability. *Journal of Marriage and Family*, 39(3), 531-540. <https://doi.org/10.2307/350907>
- Todesco L. (2021). Does Female Employment Always Undermine Marriage? Working Wives and Family Stability in Different Contexts of Italian Society. *Sociological Research Online*, 17(3):53-72. <https://doi.org/10.5153/sro.2634>
- Valenti, J., & Schultz, E. (2016). How predatory debt traps threaten vulnerable families, *Center for American Progress*, 2. <https://www.americanprogress.org/wp-content/uploads/sites/2/2016/10/>
- مطالعه مروری، مجله آموزش و سلامت جامعه، ۶(۳)، ۱۸۳-۱۹۲. <https://sid.ir/paper/253637/en>
- شیخی، محمد تقی (۱۳۸۰). جامعه‌شناسی زنان و خانواده. چاپ اول، تهران: شرکت سهامی انتشار.
- عباس پور، ذبیح‌اله، احمدی نورالدین‌وند، شکیبیا، و شیرالی‌نیا، خدیجه (۱۴۰۳). بررسی تجربه زیسته زنان متقاضی طلاق از دخالت‌های خانواده همسر، *روان‌شناسی خانواده*، ۱۱(۱)، ۳۵-۴۷. <https://doi.org/10.22034/ijfp.2024.2033225.1330>
- غیاثوند، احمد، و اسدی، سیده سارا (۱۳۹۸). روایت زنان متأهل شهر کرمانشاه از تداوم زندگی زناشویی، زن در توسعه و سیاست، ۱۷(۲)، ۱۹۳-۲۲۱. <https://doi.org/10.22059/jwdp.2019.274140.1007574>
- لبیبی، محمد تقی (۱۳۹۳). خانواده در قرن بیست‌ویکم: از نگاه جامعه‌شناسان ایرانی و غربی، چاپ اول، تهران: نشر علم.
- ربینز مک کارتی، جین، ادواردز، روزالیند (۱۳۹۰). مفاهیم کلیدی در مطالعات خانواده ترجمه محمد مهدی لبیبی، چاپ اول، تهران: نشر علم.
- ملک احمدی، حکیمه، میرفردی، اصغر، و مختاری، مریم (۱۳۹۸). گونه‌شناسی تجربه زیسته عشق، پژوهش‌های راهبردی مسائل اجتماعی ایران، ۸ (۳)، ۸۳-۱۰۴. <https://doi.org/10.22108/srsp.2020.121133.1496>
- Amato, P. R., & Rogers, S. J. (1999). Do Attitudes Toward Divorce Affect Marital Quality? *Journal of Family Issues*, 20(1), 69-86. <https://doi.org/10.1177/019251399020001004>
- Bernard, Jessie. (1966). Marital Stability and Patterns of Status Variables. *Journal of Marriage and Family*, 28(4), 421-439. <https://doi.org/10.2307/349538>
- Doane, Michael J. (2016). Cohesion, Marital. *Encyclopedia of Family Studies*. <https://doi.org/10.1002/9781119085621.wbefs289>
- Dorius, C. (2016). Family Stability. *Onlinelibrary, Wiley*. <https://doi.org/10.1002/9781119085621.wbefs404>
- Duncan, B. Duncan, O. D. (1969). Family Stability and Occupational Success. *Social Problems*, 16(3), 273-285. <https://doi.org/10.2307/799662>